

Forschungsprojekt „Kollektives Gedächtnis als Basis einer Identifikation mit Europa“ – Szenariusz w Polsce

Spis treści

1	Wprowadzenie i rozgrzewka (około 10 minut).....	2
II.	Pamięć Narodowa (około 40 minut).....	2
1)	Szczególnie ważne wydarzenia, ludzie i środki przekazu (około 30 minut).....	2
2)	Wydarzenia, które powinny być pamiętane oficjalnie (max 5 minut).....	4
3)	Postrzeganie “naszej” historii za granicą (max 5 minut).....	6
III.	Pamięć innych społeczeństw (około 15 minut).....	7
4)	Znaczenie wydarzeń w innych krajach (około 5 minut).....	7
5)	Znaczenie wydarzeń z innych krajów (około 5 minut).....	8
6)	Znaczenie pewnych wydarzeń z ES, UK, GER (około 5 minut).....	9
IV.	Pamięć Europejska (ok. 40 minut).....	10
7)	Wydarzenia które są ważne dla całej Europy (max. 5 minut).....	10
8)	Modus pamięci (ok. 10 minut).....	11
9)	Założenie Muzeum Historii Europejskiej (ok. 10 minut).....	11
9 a)	Możliwe: Wprowadzenie podręcznika historii europejskiej (ok. 10 minut)..	12
10)	Polityka historyczna Unii Europejskiej (max. 5 minut).....	14
11)	Holocaust jako wydarzenie Europejskie (max. 5 minut).....	15
12)	Komunizm jako wydarzenie europejskie (max. 5 minut).....	16
13)	Europa jako historia sukcesu (max. 5 minut).....	17
V.	Zakończenie.....	18

1 Wprowadzenie i rozgrzewka (około 10 minut)

- Moderator wita uczestników, przedstawia się i wyjaśnia zasady (czas spotkania)
- Krótkie wprowadzenie tematu: Znaczenie wydarzeń i ludzi z przeszłości, w jaki sposób są pamiętani, a jak generalnie powinni być zapamiętani, ich znaczenie dla was osobiście, dla ludzi wokół was itp.
- Tutaj wasza własna opinia jest dla nas niezbędna. Nie musimy wiedzieć czy rzeczywiście interesujecie się historią lub wiecie o niej cokolwiek. Interesuje nas raczej wasza własna opinia o tematach, które będziemy dzisiaj poruszać.
- Nie ma dobrych i złych odpowiedzi, jest tylko wasze własne zdanie, które szczególnie nas dzisiaj interesuje. Ponadto nie ma obowiązku, by osiągnąć wspólne wnioski, które będą podzielać wszyscy uczestnicy grupy.
- Możecie mieć własne zdanie i bronić swojego punktu widzenia, jednakże niezbędne jest aby szanować opinię każdego uczestnika spotkania, gdyż ich motywy mogą się różnić. Nie musimy osiągnąć wspólnych wniosków –nie musimy, ale proszę pozwólcmy każdemu wyjaśnić jego stanowisko. To pomoże nam także przy analizie.
- Informacja o lustrze, nagrywaniu, anonimowości
- Informacja o poczęstunku
- Krótkie przedstawienie uczestników:
- Imię, miejsce zamieszkania, rodzina, zawód, zainteresowania

Ogólny komentarz dla moderatora:

Zważywszy że scenariusz zawiera dużo pytań dopytujących, może być wskazane bezpośrednie odniesienie się do tego, np poprzez powiedzenie

“Muszę szybko sprawdzić moje notatki, ponieważ nie jestem w stanie pamiętać każdego pytania”

“Muszę szybko sprawdzić, czy poruszyłam wszystkie interesujące nas zagadnienia w tym temacie”

II. Pamięć Narodowa (około 40 minut)

1) Szczególnie ważne wydarzenia, ludzie i środki przekazu (około 30 minut)

Komentarz: *Tutaj chcielibyśmy się dowiedzieć, które wydarzenia z przeszłości zostaną wymienione przez uczestników spontanicznie, bez wcześniejszych bodźców, jakie są ich skojarzenia, w jaki sposób je kategoryzują (jako bardziej narodowe, bardziej międzynarodowe czy bardziej uniwersalne). Na przykład: upadek muru berlińskiego może zostać uznany za narodowe (jako zakończenie podziału Niemiec), międzynarodowe (jako zakończenie dwubiegunowego porządku świata) lub uniwersalne (jako zakończenie komunizmu). Jednakże, w tym konkretnym momencie, moderator powinien powstrzymać się od wprowadzania bezpośrednich międzynarodowych odwołań! Uczestnicy powinni być zachęceni do rozwinięcia wypowiedzi na temat swoich skojarzeń, interpretacji i wyjaśnień o tak wiele szczegółów jak to możliwe.*

- **Ćwiczenie Post-it:** Dzisiaj będziemy rozmawiali o historii, o różnych wydarzeniach historycznych i postaciach historycznych. Gdy myślimy o tym co jako pierwsze przychodzi do głowy: Jakie historyczne wydarzenia są wciąż ważne dla społeczeństwa dzisiaj? Co przychodzi wam do głowy? Co uważacie za ważne dla dzisiejszego społeczeństwa?
- Proszę zapiszcie co wam przyjdzie do głowy na karteczkach post it, które są przed wami, abyście później nie zapomnieli co Wam przyszło do głowy.

Moderator: *Początkowo daj czas i miejsce uczestnikom na odpowiedzenie na pytania, zachęcaj ich do odpowiedzi, każdy powinien pisać dla siebie, bez nacisków/ wymuszania, karteczki post it nie będą zbierane później (aby zapobiec możliwemu niepokojowi), później, jeśli niewiele zostanie zapisane, możliwość wsparcia...*

- *przeźren czasowa:* ...proszę pomyśleć o wszystkim co wydarzyło się w przeszłości. Może to być coś z przeszłości kilka stuleci wstecz, w zeszłym stuleciu, kilka dziesięcioleci, ale także kilka miesięcy czy lat temu. Wszystko co jest wciąż ważne do dzisiaj.
- *Możliwe środki przekazu:* Nie ma znaczenia w jaki sposób dowiedzieliście się o tych wydarzeniach. Mogło to być poprzez film i telewizję, lekcje historii, opowieści rodzinne, wizyty w muzeach i pomniki

Moderator: *Zakończ ćwiczenie i kontynuuj burzę mózgów.*

- Odłóżmy teraz karteczki post it: Jakie wydarzenia i ludzie przyszli wam do głowy?

Moderator: *Burza mózgów, początkowo zapisz na tablicy wszystkie odpowiedzi a następnie pogłębiaj każdy temat*

Obowiązkowe pogłębianie wypowiedzi:

- Co sprawiło, że o tym pomyśleliście ...?

- Co wam przychodzi do głowy, gdy o tym myślicie ...?
- Z czym wam się kojarzy ...?
- Z jakich powodów ... jest wciąż ważne dzisiaj?
- W jaki sposób zetknęliście się po raz pierwszy z tym tematem?

Moderator: Można zapytać jak uczestnicy zetknęli się wymienionymi wydarzeniami → w szkole, w rodzinie, poprzez film, telewizję lub przez wizyty w muzeum, miejsca pamięci/pomniki?

Komentarz: W zależności od tego co zgłoszą uczestnicy, specyficzne pytania mogą zostać zadane w odniesieniu do określonych środków przekazu (jeśli to możliwe jako immanentne pytanie).

- Jak inni na to patrzą ...?
- W jaki sposób inni usłyszeli pierwszy raz o tym? W jaki sposób stykają się po raz pierwszy z tym tematem / osobą ...?

Moderator: Powtórz dla różnych tematów (pogłęb przynajmniej ten temat, który został wymieniony przez większość uczestników lub poszczególni uczestnicy wymienili jako pierwszy)

Ważne! Jeśli dyskusja nie rozwija się, może być wskazane wzbudzenie kontrowersji między uczestnikami poprzez wskazanie możliwości alternatywnych opinii i interpretacji. Ogólnym bodźcem może być:

„Czy sądzicie, że to jest raczej pozytywne czy też ma również jakieś negatywne aspekty”

Lub odpowiednio

„Czy sądzicie, że to jest raczej negatywne czy też ma również jakieś pozytywne aspekty”

2) Wydarzenia, które powinny być pamiętane oficjalnie (max 5 minut)

Komentarz: Podczas gdy, zadając pierwsze pytanie, staraliśmy się dowiedzieć więcej o tym, co ludzie pamiętają, teraz chcielibyśmy uzyskać lepsze wyobrażenie o tym, jak ludzie oceniają oficjalne sposoby i strategie radzenia sobie z przeszłością.

Nasze doświadczenie pokazuje, że odpowiedzi na to pytanie są raczej ograniczone, ponieważ jedynie nieliczni uczestnicy myślą na tym poziomie. (“...jak oceniam sposób, w jaki społeczeństwo radzi sobie przeszłością”). Co więcej, podobne lub odpowiednie stwierdzenia często można znaleźć odpowiadając na pytanie 1. Tak więc, pytanie powinno być bardzo krótkie, tzn jeśli nikt nie daje spontanicznej odpowiedzi, zadaj jedno lub dwa dodatkowe pytania a następnie przejdź do następnego pytania.

- Niektóre postaci i wydarzenia historyczne są pamiętane oficjalnie, np poprzez budowę pomników, wzmianki o nich w książkach historycznych, ustanowienie dnia świątecznego takiego jak Święto Narodowe Trzeciego Maja. Które z wydarzeń lub ludzi, o których rozmawialiśmy powinny być nadal oficjalnie pamiętani? Czy możecie podać powody?

Moderator: *Ćwiczenie projekcyjne (w zależności od sytuacji):*

- Wyobraźcie sobie, że macie przyjaciela z zagranicy, który nie zna zbyt dobrze Polski. Rozmawiacie z nim/ z nią o najważniejszych świątach państwowych: które dni świąteczne wymienicie? Z jakiego powodu?

Moderator: *Opcjonalne dopytania (w zależności od sytuacji):*

- Czy obchodzenie takich świąt (jak Święto Narodowe Trzeciego Maja lub 11 Listopada / Narodowe Święto Niepodległości) jest ważne tylko dla polityków i dyplomatów? Czy też jest to specjalny dzień także dla was osobiście? Może coś, co skłania was do refleksji nad historią?

3) Postrzeganie "naszej" historii za granicą (max 5 minut)

Komentarz: To pytanie ma dwa cele: po pierwsze, badanie pilotażowe pokazało, że w trakcie rozmowy o takich konfrontacyjnych sytuacjach za granicą wytwarza się silna dynamika grupowa. Nawet ci uczestnicy, którzy byli wcześniej mniej aktywni, nagle mają dużo do powiedzenia. Po drugie, pozwala nam dowiedzieć się o podejściu uczestników do historii ich kraju, a także, jak oceniają i interpretują postrzeganie ich kraju w innych krajach. Jednakże, w trakcie odpowiedzi na to pytanie, uczestnicy często komentują nie tylko historię, ale także kulturę pamięci w innych krajach.

- Przyglądaliśmy się różnym historycznym wydarzeniom i postaciom głównie z naszego punktu widzenia, z punktu widzenia Polaków. Zmieniając perspektywę, jak sądzicie, w jaki sposób Polska historia jest pamiętana / odbierana za granicą?

Moderator: Rozpocznij od pytania otwartego podanego powyżej, następnie dopytuj:

- Być może niektórzy z was spędzili jakiś czas zagranicą, może na wakacjach, z powodów służbowych, lub w trakcie nauki. W trakcie pobytu za granicą, czasami stykamy się z ludźmi, którzy mają konkretne wyobrażenia o Polsce. Może się również zdarzyć, że ktoś bezpośrednio reaguje na to, że jesteśmy Polakami. Czy macie jakieś konkretne doświadczenia, czy historie / anegdoty? Z jakimi sytuacjami zetknęliście się osobiście?
- W jaki sposób waszym zdaniem to wyobrażenie jest związane z historią Polski?
- Czy sądzicie, że wyobrażenie Polski za granicą jest raczej pozytywne czy negatywne? Dlaczego?

III. Pamięć innych społeczeństw (około 15 minut)

Komentarz: W tym punkcie, jeśli nie zdarzyło się wcześniej (bez bodźców), dyskusję należy poprowadzić poza czysto narodowy poziom. Początkowo (pytania 4-6) pytania dotyczą pamięci wydarzeń w (niektórych) innych krajach, później (pytania 7-13) pytania dotyczą problemu międzynarodowej i/lub europejskiej pamięci.

4) Znaczenie wydarzeń w innych krajach (około 5 minut)

Komentarz: To pytanie ma dotyczyć wydarzeń wymienionych wcześniej przez uczestników (zwłaszcza przy odpowiedzi na pytanie 1).

Jest dla nas kluczowe dowiedzenie się, czy te zdarzenia są rozpatrywane jako ważne tylko w kontekście narodowym, czy także jako wykraczające poza ramy narodowe. Dopytania powinny zachęcać uczestników do obszerniejszego omówienia powodów dla takiego określenia ram.

- Dużo rozmawialiśmy o pamięci i historii. Pomyślcie o wydarzeniach i ludziach, o których rozmawialiśmy do tej pory - czy są wśród nich jakieś wydarzenia, o których należy mówić poza Polską, w innych krajach? Jakie?

Moderator: *Możliwe dopytania (w zależności od sytuacji):*

- Z jakich powodów powinno się o tych wydarzeniach mówić także w innych krajach?
- Dla jakich krajów byłoby to szczególnie ważne?
- Dlaczego (akurat) dla tych krajów?

- Czy powiedzielibyście, że historia Polski nie jest dostatecznie brana pod uwagę w innych krajach, czy powiedzielibyście, że jest w dużym stopniu ignorowana? Czy też raczej macie wrażenie, że ludzie w innych krajach mają dostateczną wiedzę o historii Polski?

Moderator: *Możliwe dopytanie, jeśli uczestnicy myślą, że ich historia nie jest dostatecznie uwzględniana*

- Jak sądzicie dlaczego jest zaniebywana? Jakie wydarzenia powinny być bardziej rozważne i brane pod uwagę? Gdzie, w których krajach historia Polski powinna być bardziej rozważna i brana pod uwagę?

5) Znaczenie wydarzeń z innych krajów (około 5 minut)

Komentarz: To pytanie dotyczy kwestii, czy wydarzenia z innego narodowego kontekstu (są uważane za ważne) mają znaczenie we własnym kraju. Tutaj nasze badania pilotażowe pokazały, że uczestnicy często czują, że powinni wykazać się wiedzą o historii innych krajów, co w konsekwencji powoduje stres. Jeśli tak się stanie, postaraj się przeciwdziałać / unikać takiego stresu poprzez jasną komunikację, że nie jesteśmy zainteresowani ich wiedzą, a raczej znaczeniem, jakie wydarzenia historyczne mają dla uczestników. Brak wiedzy historycznej nie jest problemem! Nie jesteśmy na lekcji historii!

- W naszym projekcie badawczym prowadzimy podobne dyskusje również w innych krajach. Wydarzenia i ludzie, którzy zostają wymienieni często bardzo się różnią.
- Jakie wydarzenia i ludzie z innych krajów przychodzą wam do głowy, o których powinno się mówić także w Polsce i które mogą być ważne również dla Polski?

Moderator: Jeśli uczestnicy wymienili już wydarzenia, które miały miejsce poza ich własnym narodowym kontekstem (wydarzenia pozanarodowe) lub jeśli dokonywali odniesień porównujących, poniższe pytanie jest możliwą alternatywą dla pytania powyżej:

Wspomnieliśmy już wydarzenia i ludzi z innych krajów, którzy mają dla was znaczenie: w jaki sposób te wydarzenia są ważne dla Polski?

Moderator: Jeśli nie ma odpowiedzi lub są tylko nieliczne:

- Jakie są powody, że my w Polsce wiemy o tym tak mało?
- Jak ważne są takie historyczne wydarzenia z innych krajów dla nas dzisiaj? Z jakiego powodu?
- Jaki to ma w ogóle sens – zajmować się historią innych krajów? Przecież mamy naszą własną historię. Wczoraj ktoś powiedział, że wystarczyłoby gdybyśmy zajmowali się wyłącznie własną historią.

6) Znaczenie pewnych wydarzeń z ES, UK, GER (około 5 minut)

Komentarz: Pierwsze pytanie powinno skoncentrować się na spontanicznych skojarzeniach i wypowiedziach uczestników. Jeśli nic nie zostanie powiedziane lub jeśli będzie oczywiste, że uczestnicy naprawdę potrzebują zbyt dużo czasu aby przypomnieć sobie zapomnianą wiedzę(szkolną)– przejdź do następnego pytania.

- W naszym projekcie badawczym, jesteśmy szczególnie zainteresowani trzema krajami: Niemcami, UK i Hiszpanią. Myśląc o tych trzech krajach, czy przychodzi wam do głowy jakiegokolwiek wydarzenia lub ludzie, o których powinno się rozmawiać także w Polsce?
- Z jakich powodów uważacie... za ważne?
- Co kojarzy wam się z tym wydarzeniem?
- Z jakich powodów myślicie, że o... powinno się mówić także w Polsce? W jakim stopniu to ma wpływ na Polaków?
- Teraz chciałabym krótko zapytać o pewne wydarzenia, które szczególnie często wymieniano w trzech krajach Niemczech, UK i Hiszpanii. Proszę powiedzcie mi krótko, czy coś przychodzi wam do głowy spontanicznie. To mogą być pojedyncze myśli, fragment informacji, małe anegdoty, ... naprawdę wszystko.

Moderator: Następane pytanie powinno zostać zadane jedynie jeśli, żadne wydarzenia z powyższych krajów nie zostały wymienione wcześniej.

- Wielu ludzi w UK mówiło o czasach kolonialnych. Czy cokolwiek wam się z tym kojarzy? Co przychodzi wam do głowy?
- W jakim stopniu i dlaczego ten temat powinien być poruszany w Polsce?
- Wielu ludzi w Hiszpanii mówiło o Hiszpańskiej Wojnie Domowej. Czy cokolwiek wam się z tym kojarzy? Co przychodzi wam do głowy?
- W jakim stopniu i dlaczego ten temat powinien być poruszany w Polsce?
- Wielu ludzi w Niemczech mówiło o czasach nazistowskich. Co przychodzi wam do głowy?
- W jakim stopniu i dlaczego ten temat powinien być poruszany w Polsce?

IV. Pamięć Europejska (ok. 40 minut)

7) Wydarzenia które są ważne dla całej Europy (max. 5 minut)

Komentarz: Od tej pory pytania będą dotyczyły (wspólnej) pamięci europejskiej. Te pytania są stworzone głównie po to, aby sprawdzić stopień, do jakiego uczestnicy porzucają swoje narodowe ramy i czy wypowiadają się o historii i pamięci osadzając ją w kontekście międzynarodowym, europejskim. To pytanie ma także wywołać możliwe stwierdzenia odnoszące się do wspólnej pamięci europejskiej (i jej prawdopodobieństwa).

Moderator: To pytanie nie powinno być mylone z pytaniem # 13. To pytanie NIE JEST o Unii Europejskiej, lecz o możliwej ponadnarodowej istotności pewnych wydarzeń.

- Aż do tej pory rozmawialiśmy głównie o pamięci, ważnej dla poszczególnych krajów. A czy można by także pomyśleć o takich tematach, które powinny być poruszone w podręcznikach historii w całej Europie?
Co myślicie? Czy przychodzą wam do głowy takie postaci historyczne, wydarzenia czy procesy, z którymi ludzie w całej Europie powinni się zetknąć? Oczywiście możecie mówić także o tych wydarzeniach, o których już wspominaliśmy.

Moderator: *Możliwe dopytanie (w zależności od sytuacji):*

- Czemu myślicie, że to jest ważne, aby ludzie wiedzieli o?

Moderator: *Obowiązkowe dopytanie:*

- Na ile te sprawy są ważne tylko dla Europy, a na ile dla całego świata? Powody?

8) Modus pamięci (ok. 10 minut)

Komentarz: *Jeśli chodzi o zawartość, te pytania koncentrują się na różnych sposobach radzenia sobie z przeszłością (pamiętanie vs zapominanie; milczenie vs konfrontowanie się z przeszłością, etc.) Spodziewamy się, że ponowna krytyczna ocena przeszłości będzie uważana za raczej postępową, podczas gdy klasyczne podejście skupione na bohaterskich aspektach przeszłości będzie interpretowane jako przestarzałe.*

- Rozmawialiśmy teraz o wielu aspektach związanych z pamięcią i historią ... To o czym rozmawialiśmy, to sposoby podchodzenia ludzi do historii lub też sposoby, w jakie powinni to robić. Generalnie, możemy pomyśleć o dwóch różniących się podejściach do historii: z jednej strony, możemy skupiać się na bohaterskich czynach z naszej historii, takich jak wojny czy bitwy, które wygraliśmy. Z drugiej strony, są też bardziej krytyczne podejścia do własnej historii. W szczególności oznacza to zajmowanie się „ciemnymi/ mrocznymi rozdziałami” historii takimi, jak wojny czy zbrodnie.

Moderator: *Narysuj na flipcharcie bieguny “heroizacja” i “podejście krytyczne” i połącz je linią.*

- Jeśli myślicie o tym, w jaki sposób podchodzimy do naszej własnej historii w Polsce: Jak my, Polacy podchodzimy do historii? Czy powinniśmy być dumni z naszej historii, czy raczej powinniśmy przyjąć stanowisko krytyczne?
- Czy nasze podejście do historii zmieniło się w czasie, w porównaniu z np. 50 czy 100 lat temu?
- Jeśli tak jest, co myślicie o takim rozwoju?
- Czy myślicie, że taki krytyczny pogląd na przeszłość jest typowy dla pewnych państw, czy raczej jest to generalny/ uniwersalny trend?
- Niektórzy ludzie mówią, że Niemcy podchodzą najbardziej krytycznie do własnej przeszłości. Czy zgadzacie się z tym?
- Niektórzy ludzie uważają, że niemiecki sposób podejścia powinien być swego rodzaju wzorem dla innych krajów. Co o tym myślicie?
- Niektórzy ludzie mówią, że czasem lepiej pozwolić przeszłości odpocząć a nie ciągle rozgrzebywać stare rany. Jakie jest Wasze zdanie?

9) Założenie Muzeum Historii Europejskiej (ok. 10 minut)

Komentarz: *Tym pytaniem chcemy stworzyć pomost dla uczestników, dzięki któremu będą mogli żywo i kreatywnie wyrazić swoje pomysły/ wyobrażenia o pamięci*

europejskiej, ale także o historii europejskiej.

Nie tylko narodowe, międzynarodowe i między-społeczne odniesienia stają się bardzo jasne w tym momencie, ale także uczestnicy są zachęcani do opisanego wizerunku Europy (i jej granic). Dlatego włączyliśmy dopytanie o Turcję.

Uczestnicy powinni najpierw odpowiedzieć na to pytanie swobodnie np. szczegółowe odpowiedzi odrzucające pomysł takiego muzeum również są mile widziane.

Jeśli uczestnicy "nie wchodzi" w pomysł muzeum (ponieważ oni sami np. nigdy nie chodzą do muzeum) jest alternatywa → pytanie 9a.

Tło dla moderatora: *Takie muzeum jest planowane aktualnie pod nazwą "Dom Historii Europejskiej". Proszę wspomnieć o tym jedynie, jeśli uczestnicy wiedzą o tym projekcie lub jeśli się dopytują.*

- Rozmawialiśmy już krótko o różnych sposobach na zapamiętanie wydarzeń historycznych, między innymi w muzeum. Wiele państw ma swoje muzea narodowe, w których pokazują historię swojego kraju.
- Co myślicie o pomysle budowy muzeum, które pokazywałoby historię Europy?
- Jakimi byłyby jego zalety? A jakie jego wady?
- Na ile istotne jest takie muzeum? Czy jest potrzeba takiego muzeum?
- Waszym zdaniem, co powinno być wystawione w tym muzeum?
- Gdzie powinno być zlokalizowane?
- Jak zaaranżowałibyście lub zorganizowałibyście takie muzeum (np. według określonych tematów, według różnych er/ epok, według różnych państw?)
- Czy to powinno być Muzeum Europejskie czy raczej Muzeum Unii Europejskiej?
- Są też takie europejskie państwa, które nie są członkami Unii Europejskiej. Czy one również powinny *Czy o nich także powinno opowiadać muzeum, tak samo jak o członkach Unii?*
- Co z Turcją na przykład?
- A co ze Szwajcarią?

9 a) Możliwe: Wprowadzenie podręcznika historii europejskiej (ok. 10 minut)

Komentarz: *To pytanie ma stanowić alternatywę dla pytania 9). Jeśli uczestnicy nie wchodzi w przykładowe pytanie o muzeum europejskie można zapytać o podręcznik*

historii europejskiej. Innymi słowy, to pytanie ma ten sam cel co pytanie 9) a więc dopytania są także takie same.

- Niektórzy historycy pomyśleli o napisaniu podręcznika historii całej Europy. Taki podręcznik wspólnej historii mógłby być używany na lekcjach historii we wszystkich europejskich krajach.
- Co myślicie o takim pomysle?
- Jakie byłyby zalety? A jakie wady?
- Na ile istotny jest taki podręcznik? Czy jest potrzeba takiego podręcznika?
- Waszym zdaniem co powinno być zawarte w tym podręczniku? Czego nie można pominąć?
- Jak zaaranżowałibyście lub zorganizowałibyście taki podręcznik (np. według określonych tematów, według różnych er/ epok, według różnych państw)?

- Są takie europejskie państwa, które nie są członkami Unii Europejskiej. Czy one również powinny być dopuszczone aby być częścią tego podręcznika?
- Co z Turcją na przykład?
- A co ze Szwajcarią?

10) Polityka historyczna Unii Europejskiej (max. 5 minut)

Komentarz: To pytanie prezentuje dwa przeciwstawne modele europejskiej polityki historycznej. Ponieważ jest to dość teoretyczne i „dalekie od rzeczywistości” uczestnicy mogą nie zrozumieć pytania albo mogą mieć problem z zareagowaniem na nie w takim sensie, że może to dla nich niewiele znaczyć. Dlatego możliwe dopytanie jest po prostu przeformułowaniem pierwszego pytania. Jeśli to również nie pracuje, przejdź do kolejnego pytania.

- Nasze dyskusje w różnych krajach pokazały, że ludzie wymieniają bardzo różne wydarzenia historyczne i że mają także różne poglądy na temat historii. Jak myślicie, jak Unia Europejska w Brukseli powinna sobie radzić ze sprzecznymi poglądami na wydarzenia takie jak II Wojna Światowa? Czy raczej powinni ujednoczyć te różne poglądy w sensie “wspólny punkt widzenia historii” czy raczej powinni podkreślać różnice pomiędzy tymi różnymi punktami widzenia?
- Z jakiego względu?

Moderator: *Możliwe dopytanie (przeformułowanie):*

- Myśląc raz jeszcze o muzeum [podręczniku], o którym przed chwilą rozmawialiśmy – czy Unia Europejska powinna raczej podkreślać, co różne kraje mają wspólnego, czy raczej powinna podkreślać różnice między wizjami historii, jakie mają poszczególne państwa?
- Z jakiego względu wolicie takie rozwiązanie?
- Czy powiedzielibyście, że coś takiego jak wspólny europejski sposób widzenia przeszłości jest w ogóle możliwy?

11) Holocaust jako wydarzenie Europejskie (max. 5 minut)

Komentarz: Cel pytań 11-13 to objęcie tych wydarzeń, które są wymieniane w literaturze jako możliwe punkty odniesienia we wspólnej pamięci europejskiej.

- Pomimo, że mogliśmy już dotknąć niektórych tematów, chciałabym porozmawiać teraz o niektórych wydarzeniach, o których rozmawiali uczestnicy pozostałych spotkań w innych krajach.
- W niektórych grupach ludzie powiedzieli, że nazizm oraz Holocaust są tak istotne, że powinny być pamiętane we wszystkich krajach europejskich.
- Czy zgadzacie się z tym? Czy raczej powiedzielibyście, że to sprawa niemiecka?
- Czemu wszystkie kraje europejskie powinny upamiętniać to wydarzenie? Czy są jakieś argumenty za lub przeciw temu?
- Niektórzy ludzie mówią, że Holocaust jest wyjątkowy i nie może być porównywany z niczym innym co kiedykolwiek się wydarzyło. Waszym zdaniem czy Holocaust jest porównywalny do innych wydarzeń czy też jest nieporównywalny, wyjątkowy? W jaki sposób i dlaczego?
- Niektórzy ludzie z kolei mówią, że już za mocno pamiętamy/ zachowujemy w pamięci/ utrwalamy nazizm oraz Holocaust. Zgadzacie się z tym? Myślicie, że utrwalamy to za bardzo? Czy może właśnie za mało?
- Powody danej opinii?

Moderator: Zadaj kolejne pytanie jedynie jeśli masz wrażenie otrzymania żywych odpowiedzi na poprzednie pytania.

- Jak myślicie, w jaki sposób powinna wyglądać europejska pamięć/ wspomnienie o nazizmie i Holocaustie? Jak byście ją zaprojektowali?

12) Komunizm jako wydarzenie europejskie (max. 5 minut)

Komentarz: Dzięki poniższemu pytaniu chcemy dowiedzieć się czy Komunizm i nazizm są uważane za równoważne, czy ludzie przykładają do nich różną wagę/ oceniają je inaczej. Doświadczenie pokazuje, że na pierwsze pytanie zostanie udzielona bardzo krótka odpowiedź, dlatego zasugerowane jest dopytanie, aby pobudzić dalsze komentarze i oceny.

- W niektórych grupach ludzie powiedzieli, że zbrodnie komunistyczne popełnione we Europie Wschodniej i NRD powinny być pamiętane w całej Europie. Zgadza się z tym?
- Są tacy ludzie, którzy mówią że nazizm był znacznie gorszy niż Komunizm. Inni z kolei wierzą, że były równie przerażające. A jakie jest Wasze zdanie?

Moderator: *Możliwe dopytanie (o ile są jakieś wyraźne poglądy w ramach grupy):*

- A jak inni to widzą?
- Zgadza się z tym czy może macie inne zdanie?
- Co myślicie o stanowisku [uczestnika X]?
- Co przemawia za jednym czy drugim stanowiskiem?

13) Europa jako historia sukcesu (max. 5 minut)

Komentarz: To pytanie ma na celu dowiedzieć się, do jakiego stopnia historia integracji europejskiej może być punktem odniesienia dla wspólnej pamięci europejskiej. Niemniej jednak rozmawiając o Unii Europejskiej dzisiaj większość respondentów myśli o aktualnym kryzysie. Chcemy, aby uczestnicy przeprowadzili “ogólną ocenę” projektu europejskiego - do takiego stopnia, do jakiego jest to możliwe- a nie skupiali się na aktualnym kryzysie.

- Teraz ostatni temat, Unia Europejska. Aktualnie w Europie jest kryzys, ale pomyślcie o historii Unii Europejskiej jako całości np. od 1950 roku aż do dziś: Do jakiego stopnia jest to coś, co ludzie w Europie będą pamiętać/ równie mocno pamiętać?
- Co by przemawiało za – co przeciw?
- Jaka jest wasza opinia na temat historii integracji europejskiej? Czy uważacie ją za sukces?
- Niektórzy ludzie mówią, że integracja europejska jest czymś bardzo pozytywnym. Przyniosła nam 60 lat pokoju, dobrobyt gospodarczy, swobodę przemieszczania się. Inni ludzie z kolei mówią, że integracja europejska jest raczej negatywna. Oddajemy za dużo z własnej niezależności/ niepodległości. Nie możemy już sami decydować o własnych sprawach, lecz musimy walczyć z innymi krajami i biurokratami w Brukseli.

Moderator: *Możliwe dopytanie:*

- Do jakiego stopnia te elementy mogłyby się znaleźć w Muzeum Historii Europejskiej [podręcznika], które omawialiśmy wcześniej? Które elementy zjednoczenia Europy uważacie za szczególnie pozytywne?

V. Zakończenie

- Dziękuję bardzo. To było ostatnie pytanie z mojej strony. Czy jest coś o czym chcielibyście powiedzieć co nie było do tej pory dyskutowane?

Moderator: *zakończ rozmowę i pożegnaj uczestników.*

Dziękuję za Wasz udział!